

Michael Gustorff is geboren in Leverkusen (D). Hij studeert klassieke muziek op de 'Musikhochschule' Duisburg en jazz op de conservatoria in Amsterdam en Arnhem. Hij speelt eerst in een zigeunerjazz-ensemble. Een voor de hand liggende stap volgens Gustorff, want wanneer een violist zich voor het eerst buiten de klassieke paden begeeft, komt hij heel gauw bij de wereldmuziek. Zijn grote liefde blijkt echter de jazz te zijn. Hij speelt in verschillende ensembles en introduceert in de jaren tachtig tijdens het Northsea Jazzfestival zijn eigen band: het 'Michael Gustorff Quartet'. Sindsdien is hij ook lid van het 'Dick de Graaf Septet', één van de bekendste moderne jazzbands van Nederland, met wie hij vijf cd's heeft opgenomen. Als solist en met diverse grote bands heeft hij niet alleen door heel Europa gereisd, maar ook door Canada en India. Op dit moment speelt hij voornamelijk met 'Trio Nuevo - Jazz Meets Tango' en met de 'European String Connection'. Hij geeft jazzviol-, ensemble- en mental training lessen op het ArtEZ conservatorium in Arnhem en aan de 'Hochschule für Musik' in Keulen (D). Zijn ideeën over hoe je effectief kunt studeren en je spel kunt verbeteren, zijn te vinden in het boek 'Practicing without Problems – Mental Training for (jazz) musicians'. Dit boek vormt de basis voor workshops en individuele coaching over dit onderwerp. Hij geeft ook allerlei andere workshops van 'spelen in een band' tot 'improvisatie voor akkoordinstrumenten'.

Let the music play itself / Ineke van Enk-Wielemaker

Michael Gustorff: 'Geen leerling speelt als ik en daar ben ik trots op'

Zoekend naar jazzviol is de site www.gustorff.com niet te missen. Michael Gustorff is namelijk één van de weinige violisten die zich in jazz en andere vormen van geïmproviseerde muziek heeft gespecialiseerd en dit op conservatoriumniveau doceert. ESTA zocht hem op in Arnhem.

"Het vinden van een juiste balans in wat je doet, is essentieel", zo vindt Gustorff. "Ik wilde graag een 100% speler zijn. Door hard te werken en veel op te treden heb ik een tijd succesvol als uitvoerend musicus gewerkt. Dit succes blijkt echter een dilemma: wanneer ik alleen optreed, mis ik het lesgeven. Misschien is lesgeven nog wel belangrijker dan optreden. In elke leerling leeft iets voort van wat je hebt overgedragen. Toen ik echter op drie conservatoria ging lesgeven, miste ik het spelen weer. De beste balans voor mij is een fifty-fifty verhouding".

In zijn boek 'Practicing without Problems' gaat Gustorff dieper in op het vinden van de juiste balans. Hij wijst daarin op het belang dat iemand leert luisteren naar zichzelf, maar is dat niet zweverig? "Vooral jonge mensen kijken breed om zich heen. Dat hoort ook bij die levensfase. Het is echter heel belangrijk de dingen te vinden en te doen die bij je passen. Dit kan door goed naar je lichaam te luisteren. Want, wanneer je jezelf forceert, ontstaat er spanning en komen daar fysieke klachten uit voort, zoals hoofdpijn of nekpijn. Dit zie je soms gebeuren bij orkestmusici: door te veel druk is het speelplezier verdwenen. Wanneer je echter te weinig doet, word je ontevreden en voel je je ook niet goed. Mijn balans vind ik in twee en een halve dag les geven en voor de rest spelen, maar voor iemand anders kunnen de verhoudingen weer helemaal anders liggen. Van belang is dat je dit persoonlijke evenwicht leert ontdekken. Het is een van de belangrijkste taken van een leraar om een leerling daarbij te helpen. Dat kan dus ook betekenen dat een leerling tijdens deze zoektocht tot de conclusie kan komen dat vioolspelen niet echt bij hem past. Je kan dus een uitstekende leraar zijn, ook wanneer je leerling stopt. Hetzelfde geldt voor de keuze lichte muziek. Leerlingen hebben niet altijd een helder beeld waar ze voor kiezen. Het kan dus zijn dat na enige tijd blijkt dat de klassieke muziek toch beter bij iemand past. Ik had eens een leerling in Keulen die heel goed lichte muziek kon spelen. Uiteindelijk bleek hij echter helemaal op zijn plek te zijn in een klassiek orkest als het Gewandhausorchester."

Plezier

"Klassiek of jazz, het allerbelangrijkst is toch het speelplezier en de affiniteit. Ik was eens bij een repetitie van Itzhak Perlman. Hij repeteerde voor een vioolconcert met orkest. Daarbij ging hij heel speels om met dingen als vingerzettingen en probeerde hij steeds iets anders uit. Hij had daar duidelijk plezier in! Kijk je echter naar opnamen van Perlman met een Klezmerband, dan zie je dat dit hem iets minder natuurlijk af gaat. De Klezmerviolist naast hem, die maar over een heel rudimentaire techniek beschikt, klinkt hier beter."

Een ander voorbeeld is Gustorff's leraar Heinz Oberdorfer van het Párkányi Quartet. "Oberdorfer speelde een keer een lastig jazz-stuk perfect

van blad. Alles zuiver met een geweldig verfijnt spiccato. Uit alles blijkt dat hij een geweldige violist is. Toch klonk het niet als jazz, maar als Mozart." Voor Gustorff zelf geldt dat hij gek is op jazzmuziek, dat betekent dat jazzmuziek bij hem het natuurlijkst klinkt.

"Wanneer je sommige musici hoort spelen, is het niet meer belangrijk wat voor instrument wordt bespeeld. Dat geldt bijvoorbeeld voor de mondharmonica van een musicus als Toets Thielemans. Logisch gevolg hiervan is dat ook het muziekonderwijs minder instrumentgericht is. Dit blijkt in Arnhem zo te zijn. Je kan er voor kiezen geheel of gedeeltelijk te worden begeleid door een vakdocent van een ander instrument. De techniek op je eigen instrument moet dan natuurlijk wel in orde zijn. Daarom kiezen sommigen voor de helft van de lessen op het eigen instrument en de helft van de lessen bij een leraar van je keuze. Ik geef niet alleen vioolles, maar begeleid ook leerlingen saxofoon, gitaar en zang..."

Uniek

Mentale training is tegenwoordig een veel gebruikte techniek. Zowel in de sport als bij podiumkunsten wordt mentale training ingezet om prestaties te verbeteren. In de lichte muziek zijn de kaders bij het studeren niet zo duidelijk. Bij de klassieke muziek is er het houvast van de bladmuziek en een breed aanbod van oefeningen en etudes. In de lichte muziek moet de oefenstof zelf worden ontdekt. Gustorff publiceerde hierover een boek. Wat daarin opvalt, is de opdracht om steeds (bereikbare) doelen te formuleren en het spelen 'te laten gebeuren': een bevrijdende manier van denken.

"Deze mentale training is het belangrijkste middel om studenten en musici te helpen om hun persoonlijkheid en hun vaardigheden op een goede manier te ontwikkelen. Geen van mijn leerlingen speelt hetzelfde als ik. Ze hebben allemaal een volstrekt unieke stijl. Tijdens eindexamens zijn er heel verschillende programma's. Sommigen programmeren op de computer beats en improviseren hierop. Weer anderen vormen een strijkkwartet. Er zijn al drie strijkkwartetten gevormd door ex-studenten. De bekendste is het Zapp String Quartet, waarin drie oud-leerlingen meespelen."

Competentie

Tegenwoordig heeft iedereen de mond vol van competentiegericht onderwijs. Dit betekent die dingen ontwikkelen waar je van nature goed in bent. "Je hebt violisten die heel breed ontwikkeld zijn. Zij kunnen in allerlei stijlen en soms ook op meerdere instrumenten spelen. Vaak zijn zij ook heel geschikt voor het theater. Anderen zijn perfect gelukkig als ze alleen klassiek viool spelen. Om erachter te komen wat bij je past is het goed in de opleiding met zoveel mogelijk stijlen kennis te maken."

"Ik heb in Keulen gezien dat barokviolisten, jazzviolisten en klassieke spelers elkaar ontmoeten. Dit is heel goed omdat er over en weer veel te leren is. Om de jazzmuziek als voorbeeld te nemen: daar leer je om rustmomenten in te bouwen. Dit is ook voor andere spelers van groot muzikaal belang."

Gustorff pleit ervoor jezelf breed en vooral ook op het vlak van de improvisatie te ontwikkelen: "Toen ikzelf jazz begon te spelen, waren LP's mijn enige materiaal. Door

te luisteren en de muziek vervolgens op te schrijven maakte ik mij deze muziek eigen. Als klassieke violisten een vioolconcert op deze manier zouden moeten uitzoeken, zouden zij veel meer begrip voor de muziek en harmonie hebben. Bij een volledig auditieve aanpak leert de muzikant veel meer de flow te volgen. Je wordt meegevoerd, ook langs lastige passages. Hierdoor zullen dit soort passages minder als obstakels worden ervaren."

Voortraject en Vakopleiding

De lichte muziekafdeling van Arnhem is een van de grotere van Nederland. ArtEZ is een fusie tussen conservatoria van Arnhem, Enschede en Zwolle. De locaties zijn daarbij intact gebleven, maar in het geval van projecten, sectievergaderingen en uitwisseling is er veel contact. Er is verder nog een grote lichte muziekafdeling in Amsterdam, die gefuseerd is met Hilversum. Verder zijn er nog afdelingen in Rotterdam, Den Haag en Tilburg, dat samenwerkt met Maastricht, [en Groningen, red.] Kortom: er zijn behoorlijk wat mogelijkheden om lichte muziek te gaan studeren. Wat is nu de vooropleiding waar de meeste leerlingen het meeste aan hebben. "Ik heb daar geen eenduidig antwoord op. Er zijn klassieke leerlingen die meer willen leren improviseren, maar ook violisten die juist veel als straatmuzikant hebben staan improviseren. Het is niet te zeggen wat gunstiger is. De klassieke violist moet leren vrijer te worden, terwijl de straatmuzikant techniek en precisie moet aanleren. Er is een kleine groep die al wat aan improvisatie heeft gedaan en ook technisch goed les heeft gehad. Maar over het algemeen is het onderwijs te weinig auditief. Viool- en celloleren zouden langer spelenderwijs op het gehoor moeten blijven lesgeven. Probleem is dat het moeilijker is opdrachten voor thuis te formuleren zonder bladmuziek."

YouTube

Een artikel in het septembernummer van 'The Strad' bericht over een Amerikaanse docent die door middel van filmpjes op YouTube haar leerlingen via de computer instructies geeft. Hierdoor wordt het wellicht mogelijk om leerlingen langer auditief te laten werken. De bladmuziek wordt vervangen door de leraar die op de computer het stuk voorspeelt. Ook de houding kan stapsgewijs in zo'n filmpje worden doorgenomen. Gustorff: "Internet zal net zo'n impact hebben op de mensheid als de uitvinding van de boekdrukkunst." Er zijn meer violisten actief op YouTube: kijk bijvoorbeeld naar Todd Ehle, bekend online als 'professorV' en de violist Ben Chan. Kurt Sassmanshaus heeft zelfs een eigen site: Violinmasterclass.com. Verder kan je in Nederland ook al les krijgen via de webcam www.vioolpiano.nl. Gustorff: "We hebben alle mogelijkheden en toepassingen nog lang niet uitgebuit."

Paganini

Jazz spelen op een viool lijkt niet natuurlijk. Bepaalde jazzmelodieën klinken op een saxofoon direct jazzy, terwijl als je dezelfde melodie van Grapelli hoort, is het allemaal veel moeizamer. Gustorff: "Daar ben ik het niet mee eens. Als je bedenkt dat Grapelli zichzelf heeft leren spelen door te kijken naar violisten van salonorkesten aan de Champs-Élysées, kun je toch niet spreken van iemand die moeizaam speelt. Dat jazz onnatuurlijk voor de viool is, kan ik gemakkelijk weerleggen. Strijkinstrumenten zijn niet voor niets in landen zoals India veel gebruikt. Bij de viool is het gemakkelijk en natuurlijk om ¼ tonen te spelen. Iets waar ook in de jazz muziek veel gebruik van wordt gemaakt. Eigenlijk is zuiver spelen iets wat aangeleerd is. Nee, Paganini spelen: dat is pas onnatuurlijk..."

Verschenen bij Music Design:

Michael Gustorff: 'Practising without Problems – Mental Training for Musicians'
80 blz, met tekeningen van Mona Sabine Meis.
Layout: Han Halewijn
The book is written in 'easy' English
Kosten: € 14,80 incl. btw, excl. verzendkosten
Bestellen via: www.gustorff.com ■

E.P. Meijer Vioolbouwatelier
nieuwbouw en reparatie
vakkundig werk
Doltewal 16A 8711 AZ Workum
(0515) 542573 Geopend op afspraak

Albert en Jeroen Elswijk

Viool- en Strijkstokkenmakers

*Nieuwbouw, reparatie, restauratie van viool, altviool en cello en beharen van strijkstokken
Ruime keuze instrumenten en stokken*

*Atelier en woonadres
Koolgaardhof 6, Nagele*

Tel. 0527-652692

*Atelier en winkel: Amstelveen e.o.
Heemraadschapslaan 55, Amstelveen*

Tel. 06-12637209

vdk van der knaap vioolbouw

nieuwbouw | reparatie | in- en verkoop
huurkoop van studie-instrumenten

beukenlaan 20 3741 bp baarn tel / fax 035 - 542 41 83
www.vanderknaapvioolbouw.nl / e-mail: vdkvioolbouw@hetnet.nl